

SZONTAGH VERONIKA – TRAN DÁNIEL

A gyűlölet politikája: közösségi, társadalmi és globális válaszok¹

Az International Network for Hate Studies (INHS) 2016. május 24–26. között tartotta az írországi Limericki Egyetem szervezésében második, kétévenként megrendezett konferenciáját – az egyetemen működő Hate & Hostility Research Group együttműködésével. Az INHS egy nemzetközi interdiszciplináris szervezet, amelynek fő célja, hogy a világ különböző államaiból érkező civil, akadémiai és kormányzati szférában tevékenykedő tagjai, illetve a jelenlévő gyakorlati és elméleti szakemberek részvételével teret nyújtson a nemzetközi tudáscserének, és elősegítse a gyűlölet, a gyűlölet-bűncselekmények és a gyűlöletbeszéd tanulmányozását és az e jelenségek elleni hatékonyabb fellépést. E tudományterületen rendkívüli fejlődés történt az elmúlt évtizedekben, mind az ezzel foglalkozó szakemberek, mind a kutatási területként adódó jelenségek tekintetében – például a menekültválság, az európai szélsőjobboldal politikai térnyerése, az egyesült államokbeli rendőrségi rasszizmusról szóló diskurzus felerősödése.

A konferencia a gyűlölet-bűncselekményekre adott közösségi, nemzeti és kormányközi válaszokra, a fogyatékossgal élőköt érintő gyűlölet-bűncselekményekre, a gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépésben a civil és kormányzati szféra együttműködésének elősegítésére, a gyűlöletbeszéd lingvisztikai kérdéseire, az előítélet motiválta bűncselekmények mögött álló egyéni kriminogén tényezőkre, a számítógépes térben megvalósuló gyűlöletinciden-
sekre és a gyűlölet-bűncselekmények hiányos ír szabályozására fókuszált. (Írország nem szabályozza a gyűlölet-bűncselekményeket, így a *Love – not hate* kampány keretében az ezzel foglalkozó civil szervezetek igyekeznek felhívni a figyelmet arra, hogy egy jól működő büntetőjogi szabályozás fokozott védelmet nyújthat a védett csoportoknak, és igazságot szolgáltatathat az áldozatoknak.)

¹ Beszámoló az International Network for Hate Studies második konferenciájáról. A következőt Torontóban rendezik 2018-ban. <http://www.internationalhatestudies.com/>

A konferencián számos nemzeti és nemzetközi egyetem és kutatóintézet², illetve kormányzati³ és civil⁴ szervezet vett részt, és a három plenáris ülés, húsz párhuzamos szekció és hét kerekasztal-beszélgetés keretei között több mint száz előadás hangzott el. A következőkben röviden ismertetünk néhány, a konferencián elhangzott, kiemelt jelentőségű előadást.

Gail Mason kriminológusprofesszor, a Sydney-i Egyetem jogi karának dékánhelyettese a nyitóelőadásában olyan kérdéseket vetett fel, amelyek a mai napig vitatottak a gyűlölet-bűncselekmény kutatásában és kezelésének gyakorlatában. Ilyen például a szabályozás kérdése. Mason ismertette a gyűlölet-bűncselekmények szabályozásának formáit, külön kiemelve az ausztrál szabályozást. Az előadásában kitért arra a dilemmára, hogy a jogi szabályozás tényleg a legmegfelelőbb eszköz-e az előítélet motiválta bűncselekmények kezelésére, vagy az ez ellen érvelők, vagyis az oktatás fontosságát előtérbe helyezők javaslata lenne a jobb megoldás.

Stephanos Stavros, az Európa Tanács emberi jogi szervezetének, a Rasszizmus és intolerancia elleni európai bizottságának (*European Commission against Racism and Intolerance; ECRI*) leköszönő főtitkára, az Európa Tanács migrációs és menekültügyi tanácsadója előadásában a gyűlölet motiválta bűncselekmények elleni harc kormányközi koordinációjának működéséről és annak problematikájáról beszélt, részletesen beszámolva az ECRI ügyvivő főtitkáráként végzett hétéves tevékenységéről. Stavros véleménye szerint az Európa Tanács tagállamai számára a rasszizmus, az antiszemitizmus, a xenofóbia és a diszkrimináció elleni fellépésnek elsőrendűnek kell lennie, ennek megvalósításában az ECRI nyújt segítséget. Az adatgyűjtéssel, az álla-

2 Limericki Egyetem, Sussexi Egyetem, Montereyi Middlebury Institute of International Studies, Nottinghami Trent Egyetem, Sydney-i Egyetem, Varsói Egyetem, Ulsteri Egyetem, Genovai Egyetem, Suffolki Egyetem, Oxford Brookes College, Portland Állami Egyetem, Plymouth-i Egyetem, Portsmouth-i Egyetem, Surrey-i Egyetem, Birkbecki Egyetem, University College Dublin, Umeåi Egyetem, University College London, Ontariói Egyetem, Insitute of Technology Sligo, Simon Fraser Egyetem, Wisconsini Egyetem, Kelet-angliai Egyetem, Galwayi Nemzeti Egyetem, Maynoothi Nemzeti Egyetem, Queenslandi Egyetem, Dél-dániai Egyetem, Hulli Egyetem, Royal Roads Egyetem, Lancaster Egyetem, York Egyetem, University College Cork, Eötvös Loránd Tudományegyetem.

3 Reykjavik Metropolitan Police, UK National Point of Contact to the Office for Democratic Institutions and Human Rights on Hate Crime, Irish Senate, Irish Human Rights and Equality Commissioner's Office, City of London Police, Council of Europe, European Commission against Racism and Intolerance, European Union Agency for Fundamental Rights.

4 Stop Hate UK, NASC Irish Immigrant Support Centre, Stop Discrimination Norway, Disability Hate Crime Network, CEJI Central Européen Juif d'Information, ENAR Ireland, European Network on Independent Living, Pavee Point, OSCE, Helsinki Foundation for Human Rights Poland, Irish Council for Civil Liberties, West of Scotland Regional Equality Council, Transgender Equality Network Ireland, Atheist Ireland, Gay Lesbian Equality Network Ireland.

mok monitorozásával, ajánlásokkal, illetve az országjelentésekkel hívják fel a figyelmet a hiányosságokra és feladatokra, kiemelve a büntetőjogi szabályozás fontosságát.

David Joyce, az emberi jogok és esélyegyenlőség ír biztosa beszédében az ír traveller közösség iránti előítéletek ír társadalomban való mély beágyazottságáról és a travellerok jogegyenlőségért és etnikai kisebbségként való elismerésért folytatott mozgalmáról számolt be. (Az ír traveller közösség Írország legrégebbi kisebbségi csoportja. A travellerok külső jegyeikben nem különböznek egy átlagos ír állampolgártól, saját nyelvüként ír angolt beszélnek, ám kultúrájuk, népszokásaik, nomád életmódjuk megkülönbözteti őket a többségi társadalomtól. A travellerokra inkább alacsony szocioökonómiai háttér jellemző, és közösségük rendszeresen szembesül a kifejezetten rájuk szabott, az életmódjukat korlátozó törvényekkel és önkormányzati rendeletekkel.) Említésre érdemes még e körben *Sindy Joyce* előadása is, aki a traveller közösséghez tartozó fiatalok körében végzett empirikus kutatását mutatta be. Az előadás középpontjában a travellerok iránti hatósági előítélet témája állt, illetve az, hogy ez milyen hatással van a traveller fiatalok mindennapjaira. Előadásában bemutatta, hogy az ír rendőrség és a traveller közösség között egyáltalán nem létezik a bizalom, sőt a rendőrség kifejezetten előítéletesen és ellenségesen viszonyul a travellerokhoz, nem nyújtanak számukra védelmet, sokkal inkább bűnözőként kezelik őket.

Barbara Perry, az Ontariói Egyetem társadalomtudományi és bölcsészettudományi karának professzora és *Amanda Haynes*, a Limericki Egyetem oktatója prezentációjában a gyűlölet motiválta bűncselekmények feminista elméleti keretben való értelmezésének lehetőségét vetette fel. Előadásukban rámutattak arra, hogy a szociológia kevés figyelmet szentel a viktimizáció egyéni tapasztalatainak, a hangsúlyt sokkal inkább a bűnözés strukturális okaira helyezi. Ezzel szemben a feminista megközelítés nagyobb figyelmet fordít az interperszonális erőszakra, amelyet a társadalmi dominancia és struktúra kontextusában vizsgál. Az előadás a feminista elméleteknek ezt az elemét domborította ki, és a gyűlölet-bűncselekmény viktimizációja következtében bekövetkező sérelmet ebben a keretben értelmezte.

Dorota Pudzianowska, a lengyel Helsinki Bizottság munkatársa, a gyűlöletbeszéd alternatív szankcióinak lengyel bírói gyakorlatáról számolt be, illetve bemutatta a lengyel ombudsmani hivatallal együttműködésben kiadott könyvét, amelyben a gyűlölet motiválta bűncselekményekben eljáró bírák számára gyűjtötte össze a nemzetközi jogirodalomból ismert legjobb gyakorlatokat. A könyv szerzőinek az volt a céljuk, hogy feltárják a gyakorlat számára a

gyűlölet motiválta bűncselekmények háttérében rejlő társadalmi okokat, és felhívják a figyelmet a másodlagos viktimizáció veszélyére, amely jelentős a nemzetiségi, etnikai, szexuális és egyéb kisebbségi csoporthoz tartozás miatt elszenvedett bűncselekményekben folytatott bírósági eljárásokban.

Eyrún Eyþórsdóttir, a reykjavíki városi rendőrség nyomozója bemutatta a rendőrség 2016 januárja óta működő pilot projektjét, amely kiemelt figyelmet fordít a gyűlöletbeszéd és gyűlölet-bűncselekmények hatékonyabb nyomozására – hangsúlyozva az előítéletes motívum felderítésére való erőteljesebb törekvést –, ezenfelül a program egyik legfontosabb célja a bizalom kiépítése a rendőrség és a kisebbségi csoportok között. Izlandon egyre nagyobb számú iszlám és bevándorló közösség él, a rendőrség célja e csoportok megismerése, és szoros együttműködés a közösség tagjaival. A pilot projekt tökéletesen tükrözi a közösségi rendészet törekvéseit és alap gondolatát. A rendőrség állományának tagjai emellett rendszeresen emberi jogi képzéseken vesznek részt, ennek során foglalkoznak a rendészeti kérdésekkel és a sokszínű társadalomban előforduló feszültségek hatékony megoldásának lehetőségeivel.

A konferencián bemutatták *Mark Walters* és *Jennifer Schweppe*, a Sussexi Egyetem oktatóinak új, *The Globalization of Hate. Internationalising Hate Crime?* című könyvét⁵. Ez az első olyan témájú könyv, amely kifejezetten a globalizáció gyűlöletbeszédre és a gyűlölet-bűncselekményekre gyakorolt hatását vizsgálja – például a gyűlölet terjedését országhatárokon át az internet segítségével. Az Oxford University Press gondozásában megjelent könyvet *Tom Lodge* professzor, a Limericki Egyetem művészeti, bölcsészettudományi és társadalomtudományi karának dékánja mutatta be.

A konferencia kiemelt jelentőségű, hiszen a nemzetközi tudáscsere ilyen mértékű koncentrációja a tudományterületen példátlanul mondható. A bienálé azon túl, hogy lehetővé tette a legkülönbözőbb nemzeti iskolák és nemzetközi műhelyek kutatásainak és tanulmányainak megismerését, kiváló lehetőséget teremtett a nemzetközi kapcsolatok kialakítására is, ezzel megalapozva az esetleges nemzetközi együttműködés keretében folytatott kutatások jövőjét.

⁵ Jennifer Schweppe – Mark Austin Walters (eds.): *The Globalization of Hate: Internationalizing Hate Crime?* Oxford University Press, Oxford, 2016